

แนวทางพัฒนาขั้นตอนการออกกฎระเบียบปกครองคณะสงฆ์ไทยในต่างประเทศ
กรณีศึกษาขององค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์*
Development Process of Legislation: A Case Study on the Council
of Thai Buddhist Monks of the United Kingdom and Ireland.

พระครูธรรมธรเทวประภาส มากคล้าย¹

Phrakhruthammathon Thevaprapas Makklay¹

วัดศรีรัตนาราม แมนเชสเตอร์ สหราชอาณาจักร

Wat Sriratanaram Manchester, United Kingdom

Corresponding Author, E-mail: tevaprapas@gmail.com¹

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางพัฒนา และข้อเสนอ ในการพัฒนา 2) พัฒนา ขั้นตอนและกระบวนการร่าง กฎองค์กรพระธรรมทูตไทยฯ และ 3) นำเสนอผลการพัฒนากฎองค์กรพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ โดยทำการศึกษาในพื้นที่สหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ เป็นการศึกษาเชิงผสาน เก็บข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ และการประชุมเชิงปฏิบัติการ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าอาวาส พระธรรมทูต ประธาน และคณะกรรมการองค์กรการกุศลวัดไทย ใน 4 ภูมิภาค รวม 2 ประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สกอตแลนด์ เวลส์ และประเทศไอร์แลนด์ รวม 20 รูป ตรวจสอบความเหมาะสม ด้วยการศึกษาเชิงปริมาณในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ โดยใช้แบบสอบถาม 60 ฉบับ วิเคราะห์โดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย เบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ 10 คน ผลการศึกษาพบว่า

(1) การออกกฎระเบียบปกครองคณะสงฆ์โดยพระธรรมทูตในต่างประเทศ ควรประยุกต์ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ที่สอดคล้องและไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายท้องถิ่น ในขณะที่ควรมีเนื้อหาสาระที่ตอบสนองต่อแนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย ทั้ง 6 ด้าน โดยควรพัฒนาขั้นตอนการร่างกฎหมายให้สอดคล้องกับระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) และธรรมเนียมรัฐสภาอังกฤษ (Parliamentary System)

(2) ขั้นตอนการร่างกฎองค์กรพระธรรมทูตไทยฯ ใช้กระบวนการที่กำหนดไว้ชัดเจน (Legislative Process) โดยประธานองค์กรพระธรรมทูตไทยฯ ให้ความเห็นชอบ การตั้งอนุกรรมการพิจารณา ร่าง การอภิปรายรายหมวด รายข้อ โดยมีเนื้อหาที่สอดคล้องกฎหมายคณะสงฆ์ไทย และกฎหมายท้องถิ่นในต่างประเทศ ที่เอื้อต่องานสาธารณูปการ ปกครอง และเผยแผ่ เพื่อส่งเสริมการกระจายอำนาจ โปร่งใส มีส่วนร่วม และรับผิดชอบ ตามแนวสากลนิยมในท้องถิ่น เพื่อความสามัคคีในองค์กรพระธรรมทูตไทย ภายใต้ความยืดหยุ่นสามารถปรับปรุงให้ทันสมัยตามสถานการณ์

(3) ผู้ศึกษาและพระธรรมทูต สามารถร่วมกันพัฒนา นำเสนอ และได้รับการรับรองร่างโดยมติเอกฉันท์จากการประชุมสมัชชาสามัญองค์กรพระธรรมทูตฯ ในเดือนมีนาคม 2567 ประกาศให้เป็นกฎองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ พ.ศ. 2567 ประกอบด้วยกฎฯ 6 หมวด รวม 56 ข้อ ผล

* Received December 30, 2024; Revised January 16, 2025; Accepted February 3, 2025

ประเมินความเหมาะสมต่อกฎที่ประกาศใช้ใหม่ ในเดือนสิงหาคม 2567 พบว่าพระธรรมทูตมีความพึงพอใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($X=3.616$, $S.D. = 0.244$)

คำสำคัญ : แนวทางพัฒนาขั้นตอนการออกกฎระเบียบ; การปกครองคณะสงฆ์ไทยในต่างประเทศ; องค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์

Abstract

This study aims to 1) examine guidelines and proposals for development, 2) develop procedures and processes for drafting regulations for the Council of Thai Buddhist Monks of the United Kingdom and Ireland, and 3) present the outcomes of developing regulations for Thai Dhammaduta organizations abroad. The research was conducted in the United Kingdom and Ireland using a mixed-methods approach, collecting data from relevant documents, participatory observations, interviews, and workshops. Key informants included abbots, Dhammaduta monks, chairpersons, and members of Thai temple charitable organizations across four regions in two countries: England, Scotland, Wales, and Ireland, involving a total of 20 monks. The appropriateness of findings was validated through quantitative research using 60 questionnaires distributed in the United Kingdom and Ireland, and the data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and focused group discussions involving 10 participants.

The findings revealed that:

(1) The promulgation of monastic administrative regulations by Dhammaduta monks abroad should be adapted from the Thai Sangha Supreme Council's regulations, ensuring consistency and non-contradiction with local laws while addressing the six administrative areas of the Thai monastic system. The drafting process should align with the common law system and the British parliamentary tradition.

(2) The drafting process for the regulations of the Council of Thai Buddhist Monks of the United Kingdom and Ireland utilized a clearly defined legislative process, including approval by the President of the Council of Thai Buddhist Monks of the United Kingdom and Ireland, the establishment of a subcommittee for drafting, and section-by-section deliberations. The content adhered to Thai Sangha laws and local foreign laws, facilitating public services, governance, and dissemination, with an emphasis on decentralization, transparency, participation, and accountability in line with international norms and local customs. Flexibility and adaptability to contemporary circumstances were emphasized to promote organizational unity.

(3) The researchers and Dhammaduta monks collaboratively developed and proposed the regulations, which were unanimously approved during an extraordinary session of the Council of Thai Buddhist Monks of the United Kingdom and Ireland in March 2024.

The regulations, comprising six chapters and 56 sections, were promulgated as the Regulations of the Council of Thai Buddhist Monks of the United Kingdom and Ireland B.E. 2567 (2024). An evaluation conducted in August 2024 revealed highest overall satisfaction among Dhammaduta monks with the new regulations ($X=3.616$, $S.D. = 0.244$).

Keywords: Guidelines for Legislative Development; Governance of Thai Monastic Communities Abroad; The Council of Thai Buddhist Monks of the United Kingdom and Ireland.

บทนำ

การส่งเสริมงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศโดยคณะสงฆ์ไทยอย่างเป็นทางการในยุคปัจจุบัน เริ่มมีการจัดส่งพระธรรมทูตมาตั้งแต่ พ.ศ. 2500 จากการก่อตั้งวัดไทยพุทธคยา วัดที่ก่อตั้งโดยรัฐบาลไทยในประเทศอินเดีย เป็นวัดแห่งแรก (พระสมุทร ถาวรธมโม และคณะ, 2550) ต่อมา มีการก่อตั้งวัดพุทธปทีป ในปี พ.ศ. 2507 ในประเทศอังกฤษ ซึ่งถือว่าเป็นวัดไทยแห่งแรกในทวีปยุโรป (สุชีรา มาไกรว์, 2560) ปัจจุบันมีการขยายงานพระพุทธศาสนาโดยการสร้างวัดขึ้นจำนวนมากในทวีปต่างๆ และมีการจัดตั้งสมัชชาสงฆ์ สหภาพฯ และองค์กรฯ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการรวมตัวกันของพระธรรมทูตไทย เพื่อกำกับดูแลและส่งเสริมการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์ไทยในทวีปต่างๆ (ธนวิทย์ สิงห์เสนีย์, 2552) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศจึงนับเป็นภารกิจสำคัญของคณะสงฆ์ไทย เพื่อเป็นที่พึงพอใจ ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างวัฒนธรรมพระพุทธศาสนาแบบไทย กับชุมชนไทยและชาวท้องถิ่นในต่างประเทศ (Laow Panyasiri, 2004)

นับจากการก่อตั้งวัดพุทธปทีปในประเทศอังกฤษ ปัจจุบันได้มีพระสงฆ์ไทยมาจำพรรษาและปฏิบัติศาสนกิจในสหราชอาณาจักรมากขึ้น เมื่อต้นปี 2549 พระธรรมทูตสายประเทศอังกฤษ ได้มีการประชุมกันเพื่อจัดตั้งกฎระเบียบในการปฏิบัติงานร่วมกันให้สอดคล้องกับการปกครองของคณะสงฆ์ไทยในประเทศไทย เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะพระธรรมทูตไทย เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เพื่อความเป็นเอกภาพ และการสั่งสอนพระพุทธศาสนา โดยได้จัดตั้งองค์กรขึ้นมีชื่อว่า “องค์กรคณะพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักร” จวบจนถึงปีพุทธศักราช 2558 ต่อมาได้มีการริเริ่มก่อตั้งวัดไทยขึ้นที่ประเทศสาธารณรัฐไอร์แลนด์ จึงได้เพิ่มไอร์แลนด์เข้าในองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรด้วย ปัจจุบันใช้ชื่อว่า “องค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์” (อธทส) (องค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์, 2565) ซึ่งคณะพระธรรมทูตไทยที่มาปฏิบัติศาสนกิจ อยู่ในความดูแลของ สำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไปต่างประเทศ ซึ่งเป็นส่วนงานฝ่ายต่างประเทศของมหาเถรสมาคม (มติมหาเถรสมาคม, 2559) อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการและการออกกฎระเบียบปกครองพระธรรมทูตในบริบทที่แตกต่างจากประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อน ซึ่งรวมถึงความหลากหลายของกฎหมายท้องถิ่น ความคาดหวังของชุมชน และการรักษาอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาในระดับสากล (พระมหาสุริยา วรเมธี, 2558) จากการที่ข้อบังคับของ องค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ พ.ศ. 2548 ซึ่งได้มีการบังคับใช้มาเป็นระยะเวลานานไม่สอดคล้องสถานการณ์ปัจจุบัน

เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะพระธรรมทูตไทย สังกัดมหานิกาย ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เป็นเอกภาพ และเอื้อต่อการเผยแผ่หลักธรรมทาง

พระพุทธศาสนา จึงควรมีการพัฒนาและแก้ไขการออกกฎระเบียบปกครองคณะสงฆ์ไทยในต่างประเทศที่ควรพัฒนาแนวทางที่ชัดเจนและเป็นระบบ และขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะและภูมิหลังและบริบทในแต่ละประเทศ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องในการปฏิบัติและความเข้าใจระหว่างพระธรรมทูตในพื้นที่ต่างๆ (Suwatthano, P. S., 2020)

กรณีศึกษาองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์นี้จึงถูกเลือกมาดำเนินการ เพราะลักษณะเฉพาะของบริบทที่แวดล้อมด้วยกฎหมายท้องถิ่นและความเป็นประเทศอนุรักษนิยมที่เข้มงวด ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนที่หลากหลายในสหราชอาณาจักร ที่มีความจำเพาะและแตกต่างจากองค์กรพระธรรมทูตในทวีปอื่น (พระเทพพุทธิวิเทศ, 2561) การศึกษานี้จะสำรวจปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จและอุปสรรคในการออกกฎระเบียบปกครอง พร้อมทั้งทำการศึกษาเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกันนำเสนอแนวทางพัฒนากระบวนการให้มีความเหมาะสม โดยเน้นให้มีความโปร่งใส เป็นธรรม และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของทั้งชุมชนชาวไทยในต่างประเทศและกฎหมายท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Charity Commission for England and Wales, 2023) เพื่อส่งเสริมความสำคัญทั้งในแง่ของการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการองค์กรพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ และการส่งเสริมภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาในบริบทสากล เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความท้าทายและความคาดหวังในโลกยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้เกิดเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน อันจะยังให้เกิดความสามัคคีและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในคณะสงฆ์ สร้างบรรยากาศเอื้อเฟื้อต่อพระธรรมวินัยและศรัทธาเลื่อมใสของมหาชนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษา แนวทางพัฒนา และข้อเสนอ ในการพัฒนา กฎองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์
2. เพื่อพัฒนา ขั้นตอนและกระบวนการร่าง กฎองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์
3. เพื่อนำเสนอผลการพัฒนา กฎองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์

ระเบียบวิธีวิจัย

วิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาแบบผสม (Mixed Research Method) คือ ใช้ทั้งการศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Research) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) เพื่อมุ่งวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มีขั้นตอนการวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกตผล (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) ซึ่งเป็นหลักสำคัญของการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research - PAR)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาการศึกษารั้วนี้ ผู้ศึกษาเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อปฏิบัติการพัฒนาในประเทศอังกฤษและไอร์แลนด์ เลือกสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงตามความสำคัญของการศึกษาวิจัย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม จากตัวแทน 4 ภูมิภาค ใน 2 ประเทศ รวมจำนวนทั้งสิ้น 20 รูป ได้แก่

กลุ่มเจ้าอาวาส และกลุ่มพระธรรมทูต เฉพาะที่เป็นประธาน และคณะกรรมการองค์กรการกุศลวัดไทยตามกฎหมายท้องถิ่น จำนวน 10 รูป มีเกณฑ์ในการคัดเลือกจำนวน ตามสัดส่วนจำนวนพระธรรมทูตในแต่ละ

ละภูมิภาค แบ่งเป็น ประเทศอังกฤษ จำนวน 7 รูป สกอตแลนด์ จำนวน 4 รูป เวลส์ จำนวน 4 รูป และ ประเทศไอร์แลนด์ จำนวน 1 รูป รวม 20 รูป

จากนั้นเชิญกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เพื่อปฏิบัติการพัฒนา ระหว่างเดือนธันวาคม 2566 ถึง กุมภาพันธ์ 2567 โดยคงเหลือกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมทั้งหมด 12 รูป คือ ประเทศอังกฤษ จำนวน 7 รูป สกอตแลนด์ จำนวน 2 รูป เวลส์ จำนวน 2 รูป และประเทศไอร์แลนด์ จำนวน 1 รูป รวม 12 รูป

ผู้ศึกษาดำเนินการศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาผลความพึงพอใจของพระธรรมทูต ประชากรที่กำหนดในการศึกษา ได้แก่ พระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ที่เข้าร่วมการประชุมสามัญ ประจำปี พ.ศ. 2567 ณ วัดพุทธปทีป กรุงลอนดอน ในเดือนสิงหาคม จำนวน 60 รูป โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด

จากนั้นผู้ศึกษาใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พระธรรมทูตและผู้บริหารองค์กรพระธรรมทูตไทยฯ เพื่อสะท้อนผลจากการศึกษา เพื่อสะท้อนผลจากการปฏิบัติ รวมจำนวน 10 รูป/คน

2.เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

2.1 เครื่องมือสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อแสวงหาแนวทางเพื่อปฏิบัติการพัฒนา จากกลุ่มตัวอย่าง 20 รูป โดยมีกรอบประเด็นสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสัมภาษณ์ ใน 4 ประเด็น ครอบคลุม หลักการเป้าหมาย, กระบวนการขั้นตอนการร่างกฎฯ, ความสอดคล้องกฎระเบียบ มหาเถรสมาคม กระทรวงการต่างประเทศ กฎหมายองค์การการกุศลในท้องถิ่น กฎหมายคนเข้าเมืองของท้องถิ่น และนโยบายการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของมหาเถรสมาคม

2.2 การศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ใช้เครื่องมือหลากหลายในการเก็บข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 12 คน ในขั้นตอนดำเนินกิจกรรม ทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยมีแนวคำถามสำหรับการเก็บข้อมูลในแต่ละประเด็น เช่น แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การประชุมพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สร้างสรรค์ (Work Shop by Appreciation Influence Control) แนวคำถามการสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflective Practice Questions) เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ โดยผู้ศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมสังเกตกระบวนการผ่านเครือข่ายแพลตฟอร์มของคณะกรรมการบริหารองค์กร เป็นเวลา 9 เดือน เพื่อร่วมปฏิบัติการพัฒนา สังเกตกระบวนการ บริบท ตลอดจนปรากฏการณ์ต่างๆ ในกิจกรรมปฏิบัติการพัฒนา โดยใช้เวลาเก็บข้อมูล ระหว่างเดือนธันวาคม 2566 ถึง สิงหาคม 2567 และลงพื้นที่จริงในสหราชอาณาจักรเป็นเวลา 5 เดือน เพื่อเก็บข้อมูลการสะท้อนผลการปฏิบัติในทุกขั้นตอน ระหว่างเดือนสิงหาคม ถึง ธันวาคม 2567

3.3 แบบสอบถามเชิงปริมาณ (Questionnaire) เมื่อปฏิบัติการพัฒนาเสร็จ ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจฯ จากพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ที่เข้าร่วมการประชุมสามัญประจำปี พ.ศ. 2567 จำนวน 60 รูป โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด โดยแบบสอบถามมี 3 ตอน คือแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป, แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิดสำหรับเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติม

2.4 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พระธรรมทูตและผู้บริหารองค์กรพระธรรมทูตไทยฯ เพื่อหาข้อสรุปและสะท้อนผลประสิทธิภาพในการนำไปปฏิบัติจากผลปฏิบัติการพัฒนา จำนวน 10 รูป/คน มีประเด็นสนทนาและแบบบันทึกการประชุมใน 4 ประเด็น ครอบคลุมบริบท (Legal Context) การบังคับใช้ (Legal Enforcement Mechanisms) ผลกระทบ (Legal Impacts) ความเหมาะสม (Legal Interpretation and Adaptation) ข้อจำกัดและอุปสรรค (Challenges and Barriers)

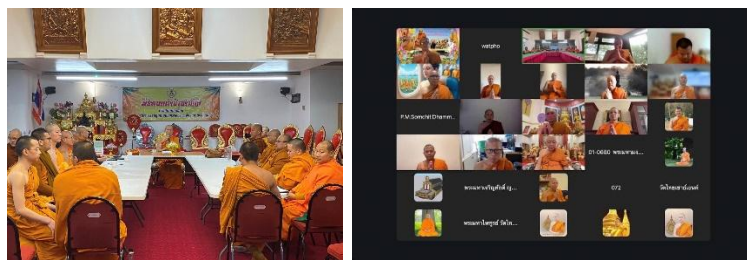
โดยผู้ศึกษาใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) และการสะท้อนข้อมูลกลับไปยังผู้ให้ข้อมูล (Respondent Validation) เพื่อความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูลการศึกษาในทุกขั้นตอน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุกประเภท ตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกใช้แนวทางการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยแนวทางการศึกษา เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีลักษณะสำคัญ (Creswell, J. W., 2002) คือ มีจุดเน้นสู่การนำไปปฏิบัติ ปฏิบัติร่วมกันระหว่างนักวิจัยและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สร้างความร่วมมือกันระหว่างนักวิจัยและเป้าหมายในกระบวนการพัฒนา ผ่านกระบวนการที่มีพลวัตที่มีปฏิสัมพันธ์ ตลอดถึงผลปฏิบัติการพัฒนาต้องนำไปปฏิบัติได้จริง โดยพบว่าควรใช้แนวทางการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ใน 3 กระบวนการหลัก คือ การระบุปัญหาเพื่อเข้าใจสาเหตุ การกำหนดแนวทางพัฒนาขั้นตอนการออกกฎ ที่สอดคล้องกับบริบทของการปกครองคณะสงฆ์ไทยที่เกี่ยวข้องกับงานพระธรรมทูตในต่างประเทศ ตลอดจนกฎหมายท้องถิ่นในต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง (Diagnosis and Planning) ดำเนินการตามขั้นตอนและกระบวนการร่างกฎองค์กรพระธรรมทูตไทยฯ การประกาศใช้ รวมถึงการสังเกตและประเมินผลในทุกขั้นตอน (Action and Observation) จากนั้นประเมินผลความพึงพอใจโดยให้เปิดโอกาสให้พระธรรมทูตในพื้นที่บังคับใช้กฎองค์กรฯ มีส่วนร่วมประเมิน เสนอแนะ และการนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงเพื่อให้มีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติต่อไป (Reflection and Revision)

3.2 ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการระบุปัญหาเพื่อเข้าใจสาเหตุ และกำหนดแนวทางพัฒนาขั้นตอน (Diagnosis and Planning) ผู้ศึกษาได้สำรวจสภาพตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยมีเครื่องมือเป็นแบบสังเกต (Observation) และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interviews) เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ระหว่างการลงไปพื้นที่นั้น ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการต่างๆ อาทิเช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การถ่ายภาพ วิดีทัศน์ เป็นต้น เพื่อประมวลความเข้าใจบริบท และร่วมกับเป้าหมายในกระบวนการพัฒนา ในการดำเนินการกำหนดแนวทางพัฒนาขั้นตอนการออกกฎฯ โดยนำข้อมูลจากผลการวิเคราะห์เชิงลึก ไปปรับปรุงแก้ไขสร้างร่างแนวทางพัฒนาขั้นตอนการออกกฎ ร่างระเบียบองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ผ่านกระบวนการปฏิบัติการพัฒนาในพื้นที่ปฏิบัติงานของพระธรรมทูตในสหราชอาณาจักรต่อไป

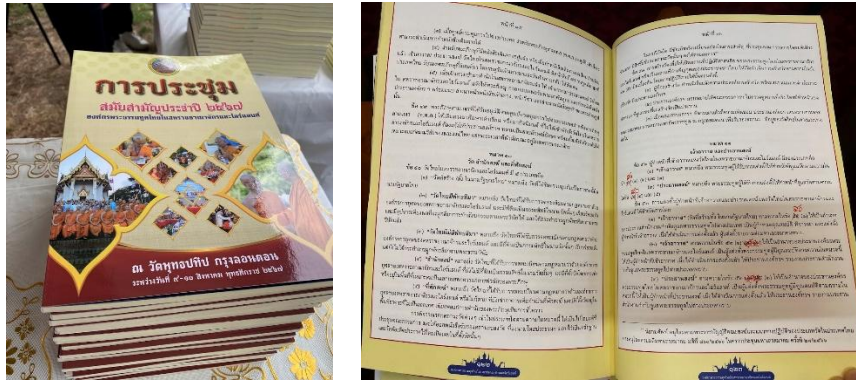
ภาพที่ 1 การประชุมครั้งสุดท้ายเพื่อรับรอง ณ วัดพุทธทิป ในเดือนมีนาคม และการประชุมโดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ ระหว่างธันวาคม 2566 ถึง กุมภาพันธ์ 2567

ที่มา: ผู้ศึกษา

3.3 ขั้นตอนที่ 3 (Action and Observation) ผู้ศึกษาดำเนินการตามขั้นตอนและกระบวนการร่างกฎองค์กรพระธรรมทูตไทย ฉบับใหม่ ภายใต้ข้อจำกัดของกฎองค์กรพระธรรมทูตไทย ฉบับเดิม โดยได้รับมติจากที่ประชุมองค์กรพระธรรมทูตฯ ครั้งการประชุมวิสามัญครั้งที่ 10 ในเดือนพฤศจิกายน 2566 อนุมัติให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกร่างระเบียบ เพื่อปรับปรุงกฎฯ โดยเป็นกลุ่มตัวแทนพระธรรมทูตระดับคณะกรรมการบริหารองค์กรฯ และในระดับวัด จำนวน 12 รูป โดยพิจารณาเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในพื้นที่ต้นแบบ เพื่อดำเนินการประชุมคณะกรรมการในการพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสร้างสรรค์ (Work Shop by Appreciation Influence Control) เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น ที่มีความน่าเชื่อถือและใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ คณะอนุกรรมการชุดดังกล่าวได้ดำเนินการประชุมพัฒนาเชิงปฏิบัติการจำนวน 4 ครั้ง ระหว่างเดือน ธันวาคม 2566 ถึง กุมภาพันธ์ 2567 ผ่านการประชุมโดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อลดข้อจำกัดจากการเดินทางของคณะกรรมการ และการประชุมคณะกรรมการ จำนวน 1 ครั้ง ณ อุโบสถวัดพุทธทิป กรุงเทพมหานคร ในเดือนมีนาคม 2567

โดยผู้ศึกษานำข้อมูลจากผลการวิเคราะห์เชิงลึกนำเสนอคณะกรรมการโดยมุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อร่วมกันปรับปรุงแก้ไขตามร่างแนวทางพัฒนาขั้นตอนการออกกฎ เพื่อให้เกิดระเบียบองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ผ่านกระบวนการปฏิบัติการพัฒนาจากการสังเกตบริบทในพื้นที่ปฏิบัติงานของคณะกรรมการในแต่ละภูมิภาคของพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักร

คณะกรรมการจากทุกภูมิภาคของสหราชอาณาจักร มีความตื่นตัวในการปรับปรุงแก้ไขกฎฯ ร่วมกัน มีการนำเสนอความเห็นที่หลากหลาย จากการประชุมหลายวาระ เห็นพ้องต้องกันให้มีการนำเสนอให้คณะกรรมการบริหารองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ พิจารณาลงมติ และได้รับการอนุมัติ ในเดือนกุมภาพันธ์ 2567 พระราชวิเทศปัญญาคุณ ในฐานะประธานองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ลงนามยกเลิกกฎองค์กรฉบับเดิม และให้นำร่างกฎฯ ใหม่ จากที่ประชุมคณะกรรมการ ประกาศใช้ในวันที่ 10 มีนาคม 2567 จากนั้นมีการเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารชุดใหม่ วาระดำรงตำแหน่ง พ.ศ. 2567 ถึง 2571 ตามกระบวนการที่ได้จากกฎฯ ฉบับใหม่ ในคราวประชุมสมัยวิสามัญประจำปี ครั้งที่ 1/2567 ณ วัดพุทธทิป กรุงเทพมหานคร ได้เลือกตั้งพระธรรมทูตให้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการบริหาร พ.ศ. 2567-2571 และเลขาธิการองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ชุดใหม่ นำเสนอกฎฯ และรายชื่อผู้บริหารและคณะกรรมการบริหารองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ชุดใหม่ ถวายสมเด็จพระมหาธีราจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคม ในฐานะประธานสำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไปต่างประเทศ ลงนามรับรอง ในวันที่ 15 พฤษภาคม 2567

ภาพที่ 2 ภูเขาที่ได้จากผลการศึกษา ถูกประกาศใช้และตีพิมพ์แจกจ่าย เพื่อขับเคลื่อนกิจการคณะสงฆ์
ที่มา: ผู้ศึกษา

การดำเนินการตามขั้นตอนและกระบวนการร่างกฎองค์กรพระธรรมทูตไทยฯ ที่ได้จากการศึกษาได้รับรองและประกาศใช้ในขั้นต้น เป็นเวลาประมาณ 5 เดือน ระหว่างเดือน มีนาคม ถึง กรกฎาคม 2567 ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหลายประการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ มีการตีพิมพ์กฎองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ฉบับใหม่ พ.ศ. 2567 แจกจ่ายทั่วสหราชอาณาจักร ในการประชุมสามัญสามัญ และการอ้างอิงเนื้อหาที่ได้จากกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านต่างๆ ในทุกวาระการประชุมวิสามัญประจำปี การดำเนินการแต่งตั้งและมอบใบตราตั้งเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ครอบคลุมวัด ในการประชุมสามัญสามัญประจำปี เป็นครั้งแรกของสหราชอาณาจักร

3.4 ขั้นตอนที่ 4 สะท้อนผลจากการปฏิบัติเพื่อการปรับปรุง (Reflection and Revision) ผู้ศึกษาดำเนินการศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาผลความพึงพอใจของพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ที่เข้าร่วมการประชุมสามัญประจำปี จำนวน 60 รูป โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด หลังกฎองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ฉบับใหม่ ประกาศใช้เป็นเวลา 6 เดือน โดยใช้แบบสอบถาม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่สามารถนำไปสรุปผลได้ในขั้นต่อไป จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษา ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พระธรรมทูตและผู้บริหารองค์กรพระธรรมทูตไทยฯ เพื่อหาข้อสรุปและสะท้อนผล ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการนำไปปฏิบัติ จำนวน 10 รูป/คน มีประเด็นสนทนา เช่น บริบท การบังคับใช้ ผลกระทบ ความเหมาะสม ข้อจำกัด และอุปสรรคของกฎองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ที่ประกาศใช้ เพื่อให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผลการประชุมให้มีการมอบเกียรติบัตรประกาศคุณูปการยกย่องแก่คณะอนุกรรมการร่างกฎฯ ทุกรูป ในฐานะผู้มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนาในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ประจำปี 2567 อีกด้วย

ภาพที่ 3 ภูเขาที่ได้จากผลการศึกษา ทำให้มีการมอบตราตั้งเจ้าอาวาสเป็นครั้งแรกในประเทศอังกฤษ
ที่มา: ผู้ศึกษา

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบผสม (Mixed Research Method) ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลจากวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิเคราะห์ประเด็นในแนวทางพัฒนาขั้นตอนการออกกฎองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ทุกขั้นตอน โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เชื่อมโยงกับข้อค้นพบจากผลการศึกษาในแต่ละขั้นตอน ผ่านการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ที่ใช้การเก็บข้อมูลในหลายวิธี และตรวจสอบข้อมูลมากกว่าเพียงแหล่งเดียว นอกจากนี้ยังใช้การสะท้อนข้อมูลกลับไปยังผู้ให้ข้อมูล (Respondent Validation) ในทุกประเด็น เพื่อความถูกต้องของข้อมูลเพื่อความถูกต้องและน่าเชื่อถือของผลการศึกษา ในส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) ทำการวิเคราะห์แปรผลในการประเมินความพึงพอใจ หลังปฏิบัติการพัฒนาฯ เพียงประเด็นเดียว โดยใช้การวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่าย และการพรรณนาความประกอบการบรรยายแนวทางพัฒนาขั้นตอนการออกกฎระเบียบปกครองคณะสงฆ์ไทยในต่างประเทศ กรณีศึกษาขององค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ได้ต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “แนวทางพัฒนาขั้นตอนการออกกฎระเบียบปกครองคณะสงฆ์ไทยในต่างประเทศ กรณีศึกษาขององค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์” มีผลการศึกษาที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษา แนวทางพัฒนา และข้อเสนอ ในการพัฒนา กฎองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ พบว่า

แนวทางพัฒนา จากภาพรวมบริบทโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่ากฎองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ มีพัฒนาการจากการก่อตั้งวัดพุทธทิป ในปี 2507 ซึ่งได้มีพระสงฆ์ไทยมาจำพรรษาและปฏิบัติศาสนกิจในสหราชอาณาจักรมากขึ้น เมื่อต้นปี 2549 คณะพระธรรมทูตไทย ในสังกัดมหานิกาย ได้มีการประชุมกันเพื่อจัดตั้งกฎระเบียบในการปฏิบัติงานร่วมกันให้สอดคล้องกับการปกครองของคณะสงฆ์ไทยในประเทศไทย เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะพระธรรมทูตไทย เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เพื่อความเป็นเอกภาพ โดยได้จัดตั้งองค์กรขึ้นมีชื่อว่า “องค์กรคณะพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักร” ต่อมาในปี 2558 ได้มีการริเริ่มก่อตั้งวัดไทยขึ้นที่ประเทศสาธารณรัฐไอร์แลนด์ จึงได้เพิ่มไอร์แลนด์เข้าในองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรด้วย ปัจจุบันใช้ชื่อว่า “องค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์” (อธทส) ซึ่งคณะพระธรรมทูตไทยที่มาปฏิบัติศาสนกิจ อยู่ในความดูแลของสำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไปต่างประเทศ ซึ่งเป็นส่วนงานฝ่ายต่างประเทศของมหาเถรสมาคม ปัจจุบันองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ มีจำนวน 28 วัด พระภิกษุจำพรรษา จำนวน 105 รูป

อย่างไรก็ดี กฎองค์กรพระธรรมทูตไทยฯ ที่ประกาศใช้มาตั้งแต่ก่อตั้งองค์กรในปี 2548 ที่มีความเหมาะสมในระยเวลาที่วัดไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ยังมีไม่มาก ไม่สามารถตอบสนองต่อบริบทโดยภาพรวมของการขยายตัวของงานพระพุทธศาสนาในสหราชอาณาจักรได้อย่างเต็มที่ จึงมีข้อเสนอจากคณะกรรมการบริหารองค์กรฯ และเจ้าอาวาสวัดไทยในสหราชอาณาจักร ให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎดังกล่าว โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2564 แต่การดำเนินงานไม่คืบหน้าเท่าที่ควร เนื่องจากการขาดแคลนบุคลากรและ

ข้อจำกัดจากการเดินทางในต่างประเทศ ในการปรับปรุงกฎที่เป็นงานด้านเอกสารที่ต้องมีความละเอียดรอบคอบ

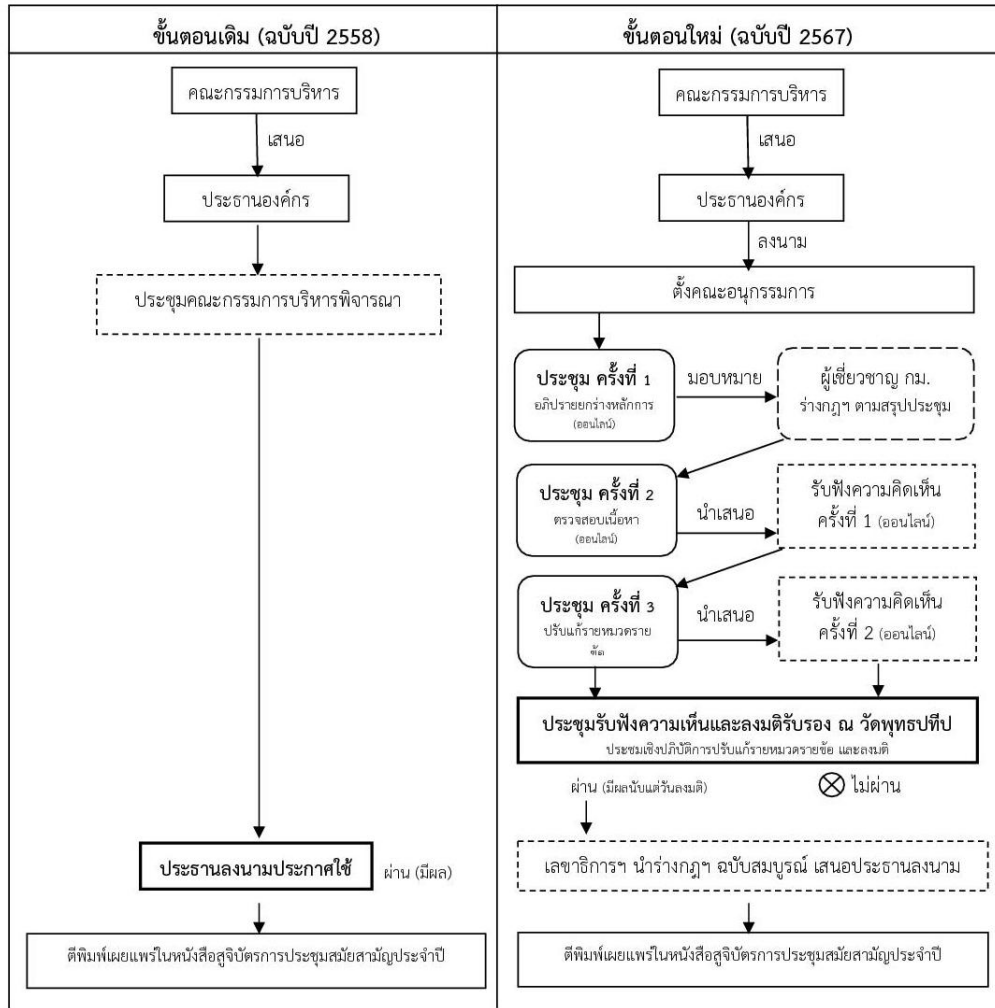
โดยพบว่าตามพระราชบัญญัติการกุศล พ.ศ. 2554 (Charities Act 2011) ของสหราชอาณาจักรที่ยังบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน คณะกรรมการบริหารสามารถดำเนินการแก้ไขกฎภายในองค์กรการกุศลได้ราบที่ไม่ขัดหรือแย้งกับวัตถุประสงค์หลักขององค์กรฯ (มาตรา 198-201, Section 198-201) และในมาตรา Section 280) คณะกรรมการบริหารยังสามารถแก้ไขกฎระเบียบหรือข้อกำหนดที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หลัก โดยไม่ต้องขออนุมัติจาก Charity Commission อย่างไรก็ดีการดำเนินงานขององค์กรการกุศลฯ ในสหราชอาณาจักรต้องมีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกและผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้เป็นไปตามหลัก Accountability and Transparency

จากข้อเสนอของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ข้อเสนอด้านเนื้อหา พบว่า ควรนำกฎฯ ฉบับเดิม มาประยุกต์ใช้ โดยเสริมประเด็นด้านการปกครองคณะสงฆ์ตามรูปแบบของมหาเถรสมาคม มีเนื้อหาสาระที่ตอบสนองต่อแนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย ทั้ง 6 ด้าน ที่สอดคล้องและไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายท้องถิ่น ในขณะที่การร่างกฎฯ ควรใช้ขั้นตอนให้สอดคล้องกับระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) ที่ใช้แนวคิดกฎหมายแบบจารีตประเพณีและธรรมเนียมรัฐสภาอังกฤษ (Parliamentary System) ตามกฎของคณะกรรมการการกุศลแห่งอังกฤษและเวลส์ (Charity Commission for England and Wales) โดยให้ Chair หรือประธานองค์กรพระธรรมทูตไทยฯ ในฐานะประธานคณะกรรมการการกุศลขององค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ The Council of Thai Buddhist Monks of the United Kingdom and Ireland ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรการกุศลที่จดทะเบียนในกำกับของคณะกรรมการการกุศลแห่งอังกฤษและเวลส์ ต้องมีที่มาจากการเลือกตั้งให้เป็นประธาน (Chair) โดยคณะกรรมการการกุศล (Trustees) มีหน้าที่เลือกตั้งและแต่งตั้งประธาน ซึ่งต้องมาจากคะแนนเสียงของพระธรรมทูตที่เป็นสมาชิกที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการการกุศล (Trustees) และควรกำหนดกระบวนการเลือกตั้งที่ชัดเจน ที่เน้นความโปร่งใส ยุติธรรม และสอดคล้องกับหลักการธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นต้น

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนา ขั้นตอนและกระบวนการร่าง กฎองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ พบว่า ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไขกฎฯ ควรใช้รูปแบบขั้นตอนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม โดยการปรับมาใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ผ่านการประชุมเสมือน เพื่อแก้ข้อจำกัดจากการประชุมประจำปีของพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ที่มีเพียงปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้การร่างกฎองค์กรพระธรรมทูตไทยฯ สามารถดำเนินการตามขั้นตอนและกระบวนการร่างกฎองค์กรพระธรรมทูตไทยฯ (Action and Observation) ซึ่งประธานองค์กรพระธรรมทูตไทยฯ ให้ความเห็นชอบในการตั้งอนุกรรมการพิจารณาร่าง ตามกฎหมายคณะกรรมการการกุศลอังกฤษและเวลส์ (Charity Commission for England and Wales) ที่สอดคล้องและส่งเสริมการดำเนินงานของวัดไทยที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายของ สำนักงานการการกุศลแห่งสกอตแลนด์ (The independent Office of the Scottish Charity Regulator หรือ OSCR) คณะกรรมการการการกุศลแห่งไอร์แลนด์เหนือ (The Charity Commission for Northern Ireland) และองค์กรการกุศลที่ได้รับอนุมัติจัดตั้งตามรัฐบัญญัติองค์กรการกุศลของสาธารณรัฐไอร์แลนด์ ค.ศ. 2009 (CHARITIES ACT 2009) แบ่งเป็นขั้นตอนการออกกฎที่ได้ข้อสรุปและนำไปปฏิบัติจริง ดังนี้

1) คณะกรรมการบริหารพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ เสนอขอมติในการแก้ไขกฎองค์กรฯ ฉบับเดิม ต่อประธานองค์กรฯ

- 2) ประธานองค์กรฯ ลงนามแต่งตั้งคณะกรรมการร่างฯ โดยคัดเลือกจากคณะกรรมการบริหารฯ ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์ที่ 1 และยินดีเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการจำนวน 12 รูป
- 3) คณะอนุกรรมการจัดการประชุมครั้งแรก เพื่อยกร่างหลักการโดยเน้นการอภิปรายอย่างมีส่วนร่วมสร้างสรรค์
- 4) คณะอนุกรรมการมอบหมายให้พระธรรมทูตในสหราชอาณาจักรที่สำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิตและเป็นวิสามัญสมาชิกเนติบัณฑิตยสภาไทย ดำเนินการร่างกฎฯ ตามผลสรุปจากการอภิปรายเนื้อหา
- 5) คณะอนุกรรมการจัดการประชุมพิจารณาร่างฯ ครั้งที่สอง เพื่อตรวจสอบเนื้อหาในร่างฯ
- 6) คณะอนุกรรมการนำร่างฉบับผู้เชี่ยวชาญ ไปรับฟังความคิดเห็นจากพระธรรมทูตทั่วสหราชอาณาจักร วาระแรก ผ่านช่องทางออนไลน์
- 7) คณะอนุกรรมการจัดการประชุมพิจารณาร่างฯ ครั้งที่สาม เพื่อพิจารณาปรับแก้รายละเอียดและรายชื่อ
- 8) คณะอนุกรรมการนำร่างฉบับแก้ไขไปรับฟังความคิดเห็นจากพระธรรมทูตทั่วสหราชอาณาจักร วาระสุดท้าย เพื่อลงมติรับรอง ณ วัดพุทธปทีป ในเดือนมีนาคม
- 9) ประธานคณะอนุกรรมการนำร่างที่ผ่านการรับรองโดยมติของที่ประชุม ณ วัดพุทธปทีป เผยแพร่ในแพลตฟอร์มการสื่อสารของพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ตรวจสอบแก้ไขหรือคัดค้านเนื้อหา (ผลไม่มีผู้ใดเสนอแก้ไขหรือคัดค้าน) สรุปกฎฯ ประกอบด้วยกฎฯ 6 หมวด รวม 56 ข้อ
- 10) ประธานคณะอนุกรรมการ นำร่างกฎฯ ส่งให้เลขาธิการองค์กรฯ เสนอประธานองค์กรฯ ลงนามรับรองประกาศใช้
- 11) เลขาธิการองค์กรนำกฎองค์กรฯ ฉบับใหม่ ตีพิมพ์ในหนังสือสุจิตถการประชุมสมัยสามัญ ประจำปี 2567 ณ วัดพุทธปทีป กรุงเทพมหานคร ในเดือนสิงหาคม 2567 เพื่อเผยแพร่อย่างเป็นทางการ

ภาพที่ 4 เปรียบเทียบขั้นตอนการออกกฎองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์
ภายในกรอบของกฎหมายว่าด้วย Charities Act 2011 ของสหราชอาณาจักร Section 198-201

ที่มา: จากการสังเคราะห์ของผู้ศึกษา

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อนำเสนอผลการพัฒนา กฎองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ พบว่า จากการที่ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงปฏิบัติการในกระบวนการร่างกฎองค์กรพระธรรมทูตไทยฯ และการประกาศใช้ แล้วเสร็จ ได้ต่อยอดจากผลการสังเคราะห์และพัฒนาสู่การประเมินผลความพึงพอใจโดยให้เปิดโอกาสให้พระธรรมทูตในพื้นที่บังคับใช้กฎองค์กรฯ มีส่วนร่วมประเมินเสนอแนะ และการนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงเพื่อให้มีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติต่อไป (Reflection and Revision) ดังนี้

ขั้น “ประเมินผล” ได้ทำการประเมินผล ความพึงพอใจ การศึกษาความพึงพอใจของพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ที่มีต่อข้อบังคับกฎองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ พ.ศ. 2548 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2567) พบว่า พระธรรมทูตฯ ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($X=3.616$, $S.D. = 0.244$) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($X=4.450$, $S.D. = 0.415$) ด้านการปฏิบัติ มีความพึงพอใจรองลงมา ($X=3.842$, $S.D. = 0.503$) และด้านการบังคับใช้ มีความพึงพอใจในลำดับท้ายสุด ($X=2.555$, $S.D. = 0.704$)

เมื่อได้ผลการศึกษาความพึงพอใจเรียบร้อยแล้ว ผู้ศึกษาได้ต่อยอดสู่ขั้น “สะท้อนผล” โดยหลังจากที่ได้ผลสรุป ผู้ศึกษาและตัวแทนคณะอนุกรรมการฯ ได้ร่วมกันสะท้อนผลการปฏิบัติ จากการสนทนากลุ่ม

เฉพาะ ในเดือนสิงหาคม 2567 ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการค้นข้อมูลจากการสังเกตและประเมินผลโดยผู้ศึกษาให้แก่ คณะอนุกรรมการฯ และคณะกรรมการบริหารฯ ที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมสะท้อนผลการปฏิบัติจากการศึกษา โดยผู้ศึกษาพบการสะท้อนผลในหลายประเด็น เช่น

ด้านบริบท การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้เข้ามาเติมเต็มการมีบทบาทร่วมกันระหว่างพระธรรมทูต ในการมีส่วนร่วมปรับปรุงพัฒนาคุณภาพ ที่สามารถก่อให้เกิดต้นฉบับร่างกฎฯ ฉบับใหม่ ที่ได้รับความเห็นชอบจากทุกฝ่าย ตามขั้นตอนที่โปร่งใส เพื่อให้เกิดประโยชน์การขับเคลื่อนงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้

ด้านการบังคับใช้ สามารถสรุปกฎฯ ประกอบด้วยกฎฯ 6 หมวด รวม 56 ข้อ คือหมวด 1 บททั่วไป หมวด 2 คณะกรรมการ หมวด 3 อำนาจหน้าที่คณะกรรมการบริหาร หมวด 4 อนุกรรมการ หมวด 5 การประชุมคณะกรรมการบริหาร หมวด 6 การเงิน และทรัพย์สิน หมวด 7 สมาชิกองค์กร หมวด 8 เขตการปกครองคณะสงฆ์ หมวด 9 การขออนุมัติพระธรรมทูตเพื่อปฏิบัติศาสนกิจ หมวด 10 วัด สำนักสงฆ์ และที่พักสงฆ์ หมวด 11 เจ้าอาวาส และประธานสงฆ์ หมวด 11 การพิจารณาขอตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ หมวด 12 การเสนอขอรับรองผลงานการปฏิบัติศาสนกิจ หมวด 13 อภิกรณ์ หมวด 14 หมวดเบ็ดเตล็ด และหมวด 15 บทเฉพาะกาล โดยพบว่าผลการสะท้อนรายการหมวด รายข้อ ได้ข้อสรุปเพิ่มเติมในประเด็นหมวดว่าด้วยการนิยามศัพท์ การกำหนดประเภทวัด และการสร้างแรงจูงใจให้แก่พระธรรมทูต ก่อให้เกิดความชัดเจนที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ทำให้เกิดการขับเคลื่อนงานพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 5 ผู้ศึกษา และคณะอนุกรรมการฯ รับเกียรติบัตรในฐานะผู้มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนาในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ในการประชุมสรุปผลสะท้อนผลการศึกษาค้นคว้าครั้งสุดท้าย

ที่มา: ผู้ศึกษา

ผลกระทบจากการประกาศใช้กฎดังกล่าว ทำให้เกิดการส่งเสริมการกระจายอำนาจในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ มีระบบที่โปร่งใส มีส่วนร่วม และรับผิดชอบ ตามแนวสากลนิยมในท้องถิ่น ตามแนวทางของ Charities Act 2011 CC3 (Charity Commission Guidance) ที่มุ่งเน้นหน้าที่ของ Trustee ในการดูแลองค์กรการกุศลในประเทศอังกฤษและเวลส์ให้สามารถปฏิบัติตามหลักการโปร่งใสและมีความรับผิดชอบ สามารถก่อให้เกิดความสามัคคีในองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ภายใต้อำนาจที่ยืดหยุ่นสามารถปรับปรุงให้ทันสมัยตามสถานการณ์จากการปรับปรุงกระบวนการเสนอและแก้ไข โดยใช้มิติที่ประชุมเสียงข้างมากของคณะกรรมการบริหาร

ความเหมาะสม เนื้อหา กฎฯ สอดคล้องกฎหมายคณะสงฆ์ไทย และกฎหมายท้องถิ่นในต่างประเทศ และเอื้อต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน โดยเน้นด้านงานสาธารณูปการ ที่เปิดโอกาสให้มีการช่วยเหลือให้คำปรึกษาในการก่อตั้งวัดให้มีระบบการบริหารจัดการที่ถูกต้องตามกฎหมายของท้องถิ่น ปกครองที่เน้นการแก้ไขข้อจำกัดในการกำกับดูแลพระธรรมทูตจากเดิมให้มีความรัดกุมมากขึ้น ตลอดถึงการเพิ่มตำแหน่งรองประธานฯ ด้านการเผยแผ่เพื่อให้มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนเอื้อต่อการขยายขอบเขตงานพระธรรมทูตให้มีความกว้างขวางยิ่งขึ้น

ส่วนข้อจำกัด ของกฎฯ ที่ประกาศใช้ใหม่ยังจำกัดอยู่ในขอบเขตของพระธรรมทูตไทยในสังกัดมหาเถรสมาคม ฝ่ายมหานิกาย ยังไม่ครอบคลุมถึงการกำกับดูแลวัดต่างนิกาย หรือวัดของพระสงฆ์เถรวาทชาวท้องถิ่นที่มีความเป็นเอกเทศ

โดยผู้ศึกษาสามารถสังเคราะห์ผลสรุป หรือหัวใจแห่งความสำเร็จที่ค้นพบในการศึกษาเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ได้มาซึ่งการออกกฎระเบียบปกครองคณะสงฆ์ไทยในต่างประเทศ กรณีศึกษาองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ครั้งนี้ได้ คือ 5 ประเด็น คือ

1) นิติธรรม (Rule of Law) คือ การยึดแนวปฏิบัติของกฎหมายคณะสงฆ์ไทย และกฎหมายว่าด้วยองค์กรการกุศลของท้องถิ่น มาปรับใช้โดยไม่ให้ขัดแย้งและส่งเสริมกัน

2) ความโปร่งใส (Clarity) คือ กระบวนการได้มาซึ่งกฎฯ ฉบับใหม่ มีขั้นตอนที่ชัดเจน หลายวาระภายใต้การตรวจสอบจากทุกฝ่าย

3) การมีส่วนร่วม (Collaboration) คือ การมีขั้นตอนที่เข้าถึงง่ายในการเสนอแนะปรับปรุงการร่างกฎฯ เพื่อให้คณะกรรมการบริหารองค์กรฯ และพระธรรมทูต มีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงกฎฯ ฉบับใหม่

4) ความเท่าเทียม (Fairness) คือ การที่ทุกองคาพยพของพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ทุกภูมิภาค ทั้งระดับคณะกรรมการบริหารองค์กรฯ เจ้าอาวาส ตลอดจนพระธรรมทูตปฏิบัติศาสนกิจ สามารถเข้ามามีส่วนร่วมเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไขได้อย่างทั่วถึง

5) ประชามติ (Mediation) คือ การยึดถือหลักการของความคิดเห็นร่วมกันของพระธรรมทูตทุกฝ่าย ในการรับข้อเสนอสื่อและช่วยกันปรับปรุงแก้ไขกฎฯ ในขั้นตอนต่างๆ ตลอดจนการลงมติร่วมกัน

อภิปรายผล

1. ผลจากการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า แนวทางพัฒนา ในการพัฒนา กฎองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ควรเป็นไปตามโดยพบว่าตามพระราชบัญญัติการกุศล พ.ศ. 2554 (Charities Act 2011) ของสหราชอาณาจักร ที่ต้องมีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกและผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้เป็นไปตามหลักความรับผิดชอบและความโปร่งใส สอดคล้องกับการศึกษาของ Sunny Kalapurackal (2020) ได้ศึกษา การวิเคราะห์จริยธรรมความโปร่งใสและความรับผิดชอบในการบริหารคริสตจักร พบว่า ผู้ศึกษาได้ศึกษาพบว่าการทุจริตมีอยู่ในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม ทั้งในภาคพลเรือนและศาสนา รวมถึงในคริสตจักรคาทอลิก ซึ่งมีแนวโน้มต่อการทุจริตและการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมในการบริหารจัดการขององค์กร ความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อเป็นกลไกสำคัญในการจัดการทุจริต โดยความโปร่งใสถูกมองว่าเป็นกลไกด้านข้อมูลข่าวสาร ในขณะที่ความรับผิดชอบหมายถึงการที่บุคคลหนึ่งมีหน้าที่และต้องตอบคำถามต่อการกระทำของตนเอง คริสตจักรได้ถูกตั้งคำถามจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขาดความรับผิดชอบและความไม่โปร่งใส เช่น กรณีการล่วงละเมิดทางเพศและการบริหารจัดการด้านการเงินที่ผิดพลาด แนวคิดที่บิดเบือนคือการที่เมื่อมีผู้ยอมรับความผิดพลาด กลับถูกมองว่าเป็นการทำลายชื่อเสียงของคริสตจักร ปัญหาเกี่ยวกับ ความรับผิดชอบต่อในเชิงเส้นตรง (vectoral accountability) และการแพร่หลายของโครงสร้างแบบลำดับชั้น (hierarchy) ได้ทำให้สถานการณ์ยิ่งเลวร้ายขึ้น พระสันตะปาปาฟรานซิสได้ดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อ ซึ่งช่วยสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยและการกระจายอำนาจข้อมูล (informational subsidiarity) เพื่อให้การบริหารมีความน่าเชื่อถือ และสามารถส่งเสริมคุณธรรมแห่งความจริงและความยุติธรรมได้ นอกจากนี้การใช้กระบวนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับก่อนปกติ (pre-conventional) ระดับปกติ (conventional) และระดับหลังปกติ (post-conventional) จะช่วยให้คริสตจักรกลับมาสู่จิตวิญญาณของพระวรสาร และสร้างสังคมที่มีความยุติธรรมและปราศจากการทุจริตได้

อีกครั้ง การศึกษานี้สามารถอภิปรายผลได้ว่า แม้ในการบริหารองค์การศาสนาอื่นในต่างประเทศ ก็ประสบปัญหาในด้านต่างๆ จึงเป็นที่มาของกฎหมายและระเบียบที่เคร่งครัดในการกำกับควบคุมการกุศลต่างๆ เช่น ในประเทศอังกฤษ ที่แม้จะไม่มีหน่วยงานราชการที่กำกับงานด้านศาสนาโดยตรง เนื่องจากเป็นประเทศประชาธิปไตยแบบโลกวิสัย (Secular state) ที่แบ่งแยกบทบาทหน้าที่รัฐออกจากศาสนา ทำให้องค์การศาสนาต่างๆ เช่น คริสตจักร หรือแม้กระทั่งวัดในพระพุทธศาสนา ต้องถือหลักความโปร่งใสในการบริหารจัดการ ภายใต้การตรวจสอบจากหน่วยงานกำกับการกุศลอย่างเคร่งครัด

นอกจากนี้ จากข้อเสนอของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ข้อเสนอด้านเนื้อหา พบว่า ควรนำกฎ ฉบับเดิม มาประยุกต์ใช้ โดยเสริมประเด็นด้านการปกครองคณะสงฆ์ตามรูปแบบของมหาเถรสมาคม มีเนื้อหาสาระที่ตอบสนองต่อแนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย ทั้ง 6 ด้าน ที่สอดคล้องและไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายท้องถิ่น และควรกำหนดกระบวนการเลือกตั้งที่ชัดเจน ที่เน้นความโปร่งใส ยุติธรรม และสอดคล้องกับหลักการธรรมาภิบาล (Good Governance) สอดคล้องกับ อภิญา ทองสอาด (2555) ได้ศึกษา แนวคิดธรรมาภิบาลในพระไตรปิฎก กับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของไทย พบว่า หลักอริยมรรค ในการตัดสินใจขัดแย้ง และหลักเอหุภยสิกา เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญในการใช้หลักการที่มุ่งเน้นความโปร่งใส ตลอดถึงหลักธรรมาภิบาล ที่เน้นสัจจะ คือความจริงใจ โปร่งใส อันเป็นหลักสำคัญประการหนึ่งของหลักประชาธิปไตย การศึกษานี้สามารถอภิปรายผลได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักเอหุภยสิกา ที่เน้นกระบวนการลงมติ เพื่อให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงแก้ไข ควรเป็นกระบวนการปรับปรุงแก้ไขร่างกฎองค์การพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ก่อนออกบังคับใช้กับพระธรรมทูตในท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายท้องถิ่น ซึ่งยังสอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการคณะสงฆ์ตามหลักพระวินัยที่สามารถนำมาปรับใช้ได้ทางปฏิบัติต่อไป

2. ผลจากการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ขั้นตอนและกระบวนการร่าง กฎองค์การพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ควรใช้รูปแบบขั้นตอนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม โดยการปรับมาใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ผ่านการประชุมเสมือน เพื่อแก้ข้อจำกัดจากการประชุมประจำปีของพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ เพื่อให้การร่างกฎองค์การพระธรรมทูตไทยฯ สามารถดำเนินการตามขั้นตอนและกระบวนการร่างกฎองค์การพระธรรมทูตไทยฯ ได้โดยคณะกรรมการบริหารและพระธรรมทูตทุกฝ่ายสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ (Action and Observation) โดยพบขั้นตอนการออกกฎที่ได้ข้อสรุปและนำไปปฏิบัติจริง จำนวน 11 ขั้นตอน ที่เน้นการมีส่วนร่วม ในรูปแบบแพลตฟอร์มการประชุมเสมือน สอดคล้องกับ Kurunczi Gábor (2022) ได้ศึกษา แนวทางแก้ไขและความท้าทายสำหรับการประชุมออนไลน์ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง พบว่า ผู้ศึกษาได้ทบทวนขั้นตอนและวิธีการจัดการประชุมขององค์การการเลือกตั้งในประเทศต่าง ๆ (ส่วนใหญ่ในยุโรป) โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับการสร้างความโปร่งใสและขอบเขตที่สามารถดำเนินการประชุมในรูปแบบออนไลน์ได้ ซึ่งการประชุมออนไลน์ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (National Election Commission) ในสหภาพยุโรป ยังคงมีการใช้งานในเพียงบางประเทศเท่านั้น แต่หลังการระบาดของ COVID-19 ได้ทำให้เห็นความจำเป็นในการขยายการดำเนินงานผ่านพื้นที่ออนไลน์ โดยข้อบังคับของคณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งชาติของฮังการีได้กำหนดกฎเกณฑ์การประชุมออนไลน์ไว้อย่างละเอียด ทำให้ฮังการีเป็นหนึ่งในไม่กี่ประเทศในสหภาพยุโรปที่สามารถจัดการประชุมผ่านระบบวิดีโอคอนเฟอเรนซ์ได้ ผู้ศึกษาเชื่อว่า ทิศทางนี้จะกลายเป็นแนวโน้มสำคัญในประเทศสหภาพยุโรปในอนาคต ซึ่งควรมองว่าประโยชน์เชิงบวกประการหนึ่งที่เกิดจากการระบาดของ COVID-19 คือ การเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการประชุมออนไลน์ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในสหภาพยุโรป การศึกษานี้สามารถอภิปรายผลได้ว่า การปรับประยุกต์ใช้การร่างกฎองค์การพระธรรมทูตไทยฯ สามารถเข้าถึงได้ผ่านการใช้การประชุมออนไลน์ เป็น

ส่วนหนึ่งของแนววิสัยทัศน์ใหม่ในการประชุม ที่ได้รับการรับรองและเกิดขึ้นหลังวิกฤต COVID-19 ซึ่งองค์การพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ที่นำโดยพระราชวิเทศปัญญาคุณ ในฐานะรองประธานองค์กรฯ ในขณะนั้น เป็นต้นแบบที่ดีในการนำการแพลตฟอร์มออนไลน์ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มาตั้งแต่ปี 2559 เพื่อแก้ไขปัญหาการเดินทางและการเดินทางมาวัดไทยในอังกฤษในพื้นที่ต่างๆ ผ่านการสื่อสารทางตรง โดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ต่อชุมชนไทยทั้งในและต่างประเทศ และทวีความสำคัญยิ่งขึ้นช่วงวิกฤต COVID-19 ซึ่งถือว่าการดำเนินการครั้งนี้ เป็นการนำสื่อสมัยใหม่มาปรับประยุกต์ใช้อย่างเป็นทางการในกระบวนการออกกฎฯ เป็นครั้งแรกขององค์การพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์

3. ผลจากการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 นำเสนอผลการพัฒนา กฎองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ พบว่า ผลการดำเนินการระหว่างธันวาคม 2566 ถึงสิงหาคม 2567 สามารถสังเคราะห์และพัฒนาไปสู่การได้มาซึ่งกฎองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ฉบับใหม่ โดยใช้เครื่องมือการศึกษาที่หลากหลาย

ในขณะที่ การศึกษาความพึงพอใจของพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ที่มีต่อข้อบังคับกฎองค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ พ.ศ. 2548 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2567) พบว่า พระธรรมทูตฯ ผู้ตอบแบบสอบถาม ในฐานะที่เป็นทั้งผู้ร่วมร่างกฎฯ และถูกบังคับใช้กฎฯ ฉบับดังกล่าว มีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้ทำการค้นข้อมูล เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมสะท้อนผลการปฏิบัติจากการศึกษา โดยผู้ศึกษาพบการสะท้อนผลในหลายประเด็น เช่น ด้านการบังคับใช้ โดยพบว่าผลการสะท้อนรายหมวด รายข้อ ได้ข้อสรุปเพิ่มเติมในประเด็นหมวดว่าด้วยการนิยามศัพท์ การกำหนดประเภทวัด และการสร้างแรงจูงใจให้แก่พระธรรมทูต ก่อให้เกิดความชัดเจนที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ทำให้เกิดการขับเคลื่อนงานพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี และทำให้เกิดการส่งเสริมการกระจายอำนาจในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ มีระบบที่โปร่งใส มีส่วนร่วม และรับผิดชอบ ตามแนวสากลนิยมในท้องถิ่น ตลอดจนผู้ศึกษาายังสังเกตพบการเปลี่ยนแปลง จากผลการถอดบทเรียนร่วมกัน โดยคณะกรรมการบริหารฯ ได้อ้างอิงเนื้อหาต่างๆ ในกฎฯ ฉบับใหม่ ที่ประกอบด้วยกฎฯ 6 หมวด รวม 56 ข้อ เพื่อหาข้อยุติในประเด็นต่างๆ ในการประชุมวาระต่างๆ หลังการประกาศใช้กฎฯ ฉบับใหม่ อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากกฎฯ ฉบับใหม่ มีเนื้อหาที่ครอบคลุมการปฏิบัติงานในภาพรวมทุกด้านของการบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ Gusman, D. และ Syofyan, Y. (2023) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรากฎหมาย (การศึกษาการเปรียบเทียบกฎหมายในอินโดนีเซีย แอฟริกาใต้ และสหรัฐอเมริกา) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนและความต้องการทางกฎหมายของชุมชนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างกฎหมาย โดยองค์ประกอบทั้งสองนี้เป็นการแสดงออกและการตกผลึกของแนวคิดในอุดมคติของประชาธิปไตย เพราะในระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเงื่อนไขที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ หากประชาชนไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างกฎหมาย ก็จะทำให้เกิดการกำหนดกฎเกณฑ์แบบเผด็จการและอคติต่อความหมายที่แท้จริงของประชาธิปไตย ส่งผลให้เกิดการสร้างกฎหมายที่ไม่ได้มาจากจิตวิญญาณและความต้องการทางกฎหมายของชุมชน (volkgeist) อย่างไรก็ตาม ความชอบธรรมของกระบวนการและประเด็นความยุติธรรมยังช่วยให้มีระเบียบข้อบังคับที่ดีขึ้น และท้ายที่สุดแล้วจะทำให้ประชาธิปไตยมีคุณภาพดีขึ้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการนิติบัญญัติ

สรุป

การพัฒนาขั้นตอนการออกกฎระเบียบปกครองคณะสงฆ์ไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ได้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการสำคัญของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในต่างแดน โดยมีจุดเริ่มต้นจากการก่อตั้งวัดพุทธปทีปในปี 2507 และการรวมตัวของคณะพระธรรมทูตไทยในปี 2549 จนนำไปสู่การปรับปรุงกฎระเบียบ

เพื่อรองรับการขยายตัวของงานพระพุทธศาสนาในสหราชอาณาจักรที่ปัจจุบันมีวัดไทยถึง 28 แห่ง และพระภิกษุจำพรรษา 105 รูป ทั้งนี้ กระบวนการพัฒนาภูมิใหม่ได้ดำเนินการอย่างรอบคอบภายใต้กรอบของกฎหมายคณะสงฆ์ไทยและพระราชบัญญัติการกุศล (Charities Act 2011) ของสหราชอาณาจักร โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมผ่านการประชุมเสมือนทางออนไลน์ ซึ่งทำให้พระธรรมทูตจากทุกพื้นที่สามารถร่วมแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาทุกระดับที่ครอบคลุมการบริหารงานทั้ง 6 ด้านของคณะสงฆ์ แบ่งเป็น 6 หมวด 56 ข้อ ส่งผลให้ได้รับความพึงพอใจในระดับสูง โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วม แม้จะมีข้อจำกัดที่ครอบคลุมเฉพาะพระธรรมทูตไทยในสังกัดมหานิกาย แต่ความสำเร็จของการพัฒนาครั้งนี้ได้ตั้งอยู่บนหลักการสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความเท่าเทียม และการยึดถือประชาตติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์แบบไทยกับแนวคิดการบริหารองค์กรสมัยใหม่เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรพระธรรมทูตไทยในประเทศต่างๆ สามารถพิจารณาปรับใช้กฎระเบียบของมหาเถรสมาคมให้สอดคล้องกับระบบกฎหมายท้องถิ่น เพื่อให้กฎระเบียบมีความชัดเจนและสอดคล้องกับแนวทางการบริหารคณะสงฆ์ไทย

2. ควรส่งเสริมการกระจายอำนาจให้แก่ส่วนต่างๆ ภายในองค์กรพระธรรมทูตในประเทศต่างๆ เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและความเป็นระเบียบในองค์กร

3. ควรมีการพัฒนาการฝึกอบรมสำหรับพระธรรมทูตด้านกฎหมาย เพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการออกกฎระเบียบและการดำเนินงานภายใต้กฎหมายท้องถิ่นของแต่ละประเทศ รวมทั้งการเสริมสร้างความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการองค์กรพระธรรมทูตในประเทศต่างๆ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์

1. เลขาธิการองค์กรฯ ควรจัดทำคู่มือการปฏิบัติตามกฎระเบียบใหม่ที่ได้มีการพัฒนาขึ้น เพื่อให้พระธรรมทูตและคณะกรรมการบริหารฯ สามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

2. วิทยาลัยพระธรรมทูตในประเทศไทย ควรมีบทบาทเป็นศูนย์ข้อมูลกลางที่สามารถติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของพระธรรมทูตในประเทศต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาฐานข้อมูลองค์กรพระธรรมทูตฯ เพื่อเก็บข้อมูลการดำเนินงานขององค์กรพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ

3. ควรส่งเสริมให้พระธรรมทูตมีการศึกษาด้านกฎหมายและระบบการปกครองในแต่ละประเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับตัวและดำเนินการตามข้อกำหนดต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามกฎหมายท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

ธนวิทย์ สิงห์เสนี. (2552). บทบาทของกระทรวงการต่างประเทศกับการส่งเสริมการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา ในต่างประเทศ. กรุงเทพฯ : สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ.

พระเทพพุทธิวิเทศ. (2561). รายงานการประชุมสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา สมัยสามัญประจำปี ครั้งที่ 42/2561 ณ วัดอัมมมยทาราม เมืองวูดดันทิลล์ รัฐวอชิงตัน. วูดดันทิลล์ : (ม.ป.ท.).

- พระมหาสุริยา วรเมธี. (2558). สำรองการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์ Journal of MCU Humanities Review. 1(1) . 67-72.
- พระสมุทร ถาวรธมโม และคณะ. (2550). 50 ปี วัดไทยพุทธคยา อินเดีย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- มติมหาเถรสมาคม. (2559). มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 12/2559 มติที่ 307/2559 เรื่อง พระพรหมสิทธิ กรรมการมหาเถรสมาคม และคณะ ขออนุมัติเดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจ ณ สหราชอาณาจักร. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.mahathera.org/index.php?url=mati&id=7173>
- สุชีรา มาไกวร์. (2560). ในหลวง ร.9 : การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุโรป. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-41614633>
- องค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์. (2565). สื่อบัณฑิตการประชุมสมัยสามัญประจำปี องค์กรพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ ครั้งที่ 14/2565. ลอนดอน : (ม.ป.ท.).
- อภิญา ทองสอาด. (2555). แนวคิดธรรมาภิบาลในพระไตรปิฎก กับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของไทย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช : (ม.ป.ท).
- Charity Commission for England and Wales. (2023). Charity Commission Annual Report 2022-23. Retrieved December 20, 2023. from <https://www.gov.uk/government/organisations/charity-commission>
- Gusman, D., & Syofyan, Y. (2023). Public Participation In Legislation (Legal Comparison Studies In Indonesia, South Africa, And United State). Nagari Law Review. 6(2). 133-145
- Laow Panyasiri (2004). The British Practice of Theravada Buddhism. Doctoral thesis. Birmingham : University of Birmingham.
- Sunny Kalapurackal. (2020). AN ETHICAL ANALYSIS OF TRANSPARENCY AND ACCOUNTABILITY IN CHURCH ADMINISTRATION. Asian Horizons. 14(2) . 347–360.
- Suwatthano. P. S. (2020). The Development of Thai DhammadutaBhikkhus for Overseas Buddhism Propagation. Mahachula Academic Journal. 7(3), 250–264.